

Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn'in Amasya Tarihi Adlı Eserinde Geçen Amasya Şehri ile İlgili Yer Adları

Ayşegül KUŞDEMİR
Amasya Üniversitesi
aysegul.kusdemir@amasya.edu.tr
ORCID ID:0000-0002-7753-2086

Araştırma Makalesi

DOI: 10.31592/aeusbed.1675211

Geliş Tarihi: 13.04.2025

Revize Tarihi: 29.11.2025

Kabul Tarihi: 30.03.2026

Atıf Bilgisi

Kuşdemir, A. (2026). Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn'in Amasya tarihi adlı eserinde geçen Amasya şehri ile ilgili yer adları. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(1), 414-430.

ÖZ

Bu çalışmada Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn'in Amasya Tarihi adlı eserinde geçen Amasya şehri ile ilgili yer adları incelenmiş ve bu adların adbilimsel açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır. XX. yüzyılın başlarında kaleme alınmış olan bu eser; Amasya'nın kültürü, tarihi ve coğrafyası bakımından dikkate değer bir kaynaktır. Amasya şehri hakkında önemli bilgileri barındıran bu eser adbilim ve toponimi çalışmaları için de önemli bir eserdir. Çalışmada Amasya Tarihi içerisinde tespit ettiğimiz 775 yer adı incelenmiş ve bu adlar belli toponomik sınıflandırmaya tabii tutulmuştur. Çalışmanın temel amacı Amasya şehrindeki yer adlarının incelenerek yörenin tarihi ve kültürel coğrafyasının bazı izlerini çıkarmak ve yer adı çalışmalarına katkı sağlamaktır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, Amasya Tarihi'nde tespit ettiğimiz yer adlarının bazılarının günümüzde kullanılmadığı, bazılarının değiştiği, bir kısmının ise eserde geçtiği şekliyle kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca söz konusu eserde yer adlarının verilisinde şahıs isimlerinin, dini öğelerin ve fiziki unsurların adlandırmada etkili olduğu görülmüştür. Denilebilir ki Amasya şehrinin tarihi ve kültürel coğrafyasına ışık tutan Amasya Tarihi, toponomik açıdan zengin bir eser olup, başka adbilim çalışmalarına da kaynaklık edebilecek bir eserdir.

Anahtar Kelimeler: Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn, Amasya Tarihi, Amasya, yer adları.

Place Names Related To Amasya City Mentioned In Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn's Work Named Amasya Tarihi

ABSTRACT

In this study, the place names related to the city of Amasya mentioned in Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn's work titled History of Amasya were examined and these names were evaluated from an onomastic perspective. Written in the early 20th century, this work is a remarkable source in terms of Turkish culture, history and geography. Containing important information about the city of Amasya, this work is also an important work for onomastics and toponymy studies. In the study, 775 place names that we identified in the history of Amasya were examined and these names were subjected to a certain toponymic classification. The main purpose of the study is to examine the place names in Amasya city and to reveal some traces of the historical and cultural geography of the region and to contribute to place name studies. According to the findings obtained from the study, it is seen that some of the place names we identified in Amasya History are not used today, some have changed, and some are used as they are in the work. In addition, it has been observed that personal names, religious elements and physical elements are effective in naming places in the work in question. It can be said that Amasya History, which sheds light on the historical and cultural geography of the city of Amasya, is a rich work in terms of toponymy and can be a source for other onomastic studies.

Keywords: Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn, Amasya Tarihi, Amasya, place names.

Giriş

Bir varlığa ad verme, insanın var olduğu günden beri süregelen bir eylemdir. Yalnızca bildiği şeyleri adlandırabilen insan, adlandırma vasıtasıyla kişilerin ve şeylerin varlığını kabul etmiştir. Yani bir şeyi kabul etmenin, tanımının ön koşulu ona ad vermektir. İnsanoğlunun adlandırmadaki temel amacı, adlandırdığı şeyi diğerlerinden farklı kılmak, ayırmaktır. Bunu yaparken de o adın çeşitli özelliklerinden yola çıkmıştır. Adlandırmalarda toplumların bağlı bulundukları etnik ve kültürel unsurların izleri bulunur. Ayrıca adlarda toplumların geçirdiği değişimler de gözlemlenebilir.

Adlandırma, günümüzde adbilimin konusu içerisine girmektedir. Toplumlar içerisinde bulundukları coğrafyanın kendilerine sunmuş oldukları olanaklar dâhilinde hayatlarını biçimlendirmiş, sosyal yaşamında duygularını ve düşüncelerini çevresine yansıtıp çeşitli adlar vermiştir. Bu ad verme sürecinin neden ve nasıl yapıldığı araştırma konusu olmuş ve bunun üzerine adbilimi doğmuştur (İbret ve Topal, 2020). Berke Vardar adbilimi, “1. Adbilim: Özel ad niteliği taşıyan kişi ya da yer adlarının köken ve gelişimini inceleyen sözlükbilim dalı. 2. Kavramdan, gösterilenden kalkarak anlatımı, bir başka deyişle gösterilenin bağlandığı gösterenleri inceleyen anlambilimsel araştırma.” biçiminde tanımlamaktadır (Vardar, 1980). Doğan Aksan, adbilimi *Özel Adlar Alanı* ve *Tür Adları Alanı* olarak ikiye ayırmıştır. *Özel Adlar Alanı* bölümünde, bu alana adbilimler adının da verildiğinden, bunları yer adları bilimi ya da yeradibilim, coğrafya adları bilimi, kişi adları bilimi şeklinde sıralamıştır (Aksan, 1982). Saim Sakaoğlu da adbilimini “Canlıların, nesnelerin ve kavramların, kısacası çevremizde gördüğümüz ve algıladığımız her şeyin adıyla ilgilenen bilimin adı” olarak tanımlamıştır (Sakaoğlu, 2001, s. 9). Ancak yazarın Türk Ad Bilimi çalışması, adbilimin teorik yönünü araştırmaktan çok Türkiye’de yer adları ve kişi adları üzerine yapılan çalışmalar ve bu çalışmaları yapan şahıs ve kurumlar hakkında bilgi vermeye yöneliktir (Şahin, 2015).

Toponomi çalışmaları sadece dilbilimcileri değil; coğrafya, tarih, sosyoloji gibi birçok bilim dalı ile uğraşan araştırmacıları da ilgilendirmektedir. Aksan bu durumu şöyle ifade etmiştir:

“Adbilimin bir alt kolu olan yer adları bilimi ya da yeradibilim (toponymie, toponymy, toponymie)” şeklinde adlandırılan toponimi, dünya ad bilim çalışmalarında üzerinde en çok araştırma yapılan alanlardan biridir. Çünkü yer adı bilimi sadece yer adının dilsel bir gösterge olarak incelenmesi değil aynı zamanda geçmiş, dil tarihi, yerleşme tarihi, etnik yapı gibi önemli hususları da inceleyerek tespit eden bir alandır” (Aksan, 2003, s. 100-101).

Yer adları, toplumların hem geçmişine hem geleceğine ışık tutan canlı vesikalarlardır. Toplumların yer adlarında yaşayışlarının, duygularının, inançlarının, kimliklerinin, geleneklerinin kısacası kültürlerinin izleri vardır. Toplumlar yerleştikleri alanlara isim verirken bağlı bulundukları boyun adı, yerin yönü, rengi, bitki örtüsü, üzerinde yaşadığı hayvanlar, etkin rol oynamıştır. Ayrıca bölgenin saygın kişileri, kutsal sayılan nesneler, üzerinde yaşanan belirli bir olay ve dini yaşam gibi unsurlar da yer adı vermede önemli unsurlardır.

Yer adları geçmiş dönemlere ait adlar olduğundan, onların tespit edilmesinde ve anlamlarının belirlenmesinde tarihi metinler çok fazla önem taşımaktadır. Bu yüzden Anadolu’nun Bizans ve Osmanlı dönemlerine ait metinler, yer adları bakımından hayli malzeme içermektedir (Akar, 2012). Bu metinlerin titizlikle incelenmesi ve analiz edilmesi yer adı çalışmaları için büyük önem arz etmektedir. Bu yer adları çalışmaları için başvurulacak kaynakların başında seyahatnameler ve şehir tarihleri gelmektedir. Gezilip görülen yerlerin anlatıldığı eserler olan seyahatnameler, birçok araştırma alanı için kıymetli eserlerdir. Yer adları çalışmalarına kaynaklık eden diğer önemli eserler de şehir tarihleridir. Şehir tarihlerinin araştırma alanları çok geniştir. Bir şehrin sosyal, iktisadi, demografik, siyasi, jeopolitik, edebi, estetik vb. durumları şehir tarihinin inceleme alanına girmektedir. Ayrıca incelenen şehir ile ilgili zengin yer adları malzemesi barındırabilir. Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn’in Amasya Tarihi de zengin yer adları içeriği ile önemli şehir tarihlerinden biridir.

Bu çalışmanın amacı 1869-1939 yılları arasında yaşamış olan Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn’in Amasya Târîhi adlı eserinde geçen Amasya şehri ile ilgili yer adlarını inceleyerek Amasya’nın tarihine coğrafyasına, kültürel ve toplumsal yapısına ışık tutmak, böylelikle yer adı vermede etken olan faktörleri ortaya çıkarmaktır.

Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn’in Hayatı

Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn, H. 1286 (M. 1869) yılında Amasya’da dünyaya gelmiştir. Babası el-Hâc Mehmed Ağa tarafından Hüseyin adı, annesi Zâhîde Hâtûn tarafından Hüsameddîn lakabı verilmiştir. Müellifin babası Abdî oğulları demekle meşhur aileden gelmekte olup Amasya’da serveti ve zenginliği ile tanınmıştır. 1934 senesinde çıkmış olan soyadı kanunuyla “Yasar” soyadını almıştır (Kurt, Özel ve Hakverdioğlu, 2022).

Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn, on yaşında Balcı Mektebi'ne gidip hâfız olmuş, daha sonraki sene Rüşdiye Mektebi'ne girerek dört yılda Türkçe, Arapça, Farsça, târîh, coğrafya, geometri ve muhasebe gibi dersleri alarak eğitim hayatına devam etmiştir. Rüşdiye Mektebi'nde çeşitli manzumeleri, dîvan ve lügâtleri okumuştur. Okuduğu önemli şahsiyetlerin biyografileri onu çok fazla etkilemiş, Amasya'nın önemli âlimlerinin biyografilerini yazmaya yöneltmiştir. H. 1305 (M.1887-1888)'de ünlü âlimlerin biyografilerini araştırmış, bu çalışmalarından ötürü çağın âlimlerinin takdirini almıştır. Bu, yazarın çalışma isteğini daha da artırmış, böylelikle Amasya tarihini ve önceki dönemlerde yaşamış âlimlerin biyografilerini yazmaya başlamıştır (Kurt vd., 2022).

Müellif, dönemin âlimlerinden tasavvurât, tasdikât derslerini almış, çeşitli şerh, haşiye ve mutavvel kitaplarını okumuştur. Bu ilimlerle ilgili birçok kitap üzerinde çalışma yaptıktan sonra el-Hâc Ahmed Nûreddîn Efendi'den H.1317 senesinde (M. 1899) icâzetnâme almıştır. Dönemin meşhur ulemasından Seyyid Mehmed Şükrü Efendi'den tefsir dersleri, Enver Ahmed Efendi'den de Farsça dersleri almıştır (Kurt vd., 2022).

Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn H.1319 (M.1901-1902)'da Surre-i Hümâyûn Niyâbet-i şer'iyyesine tayin olmuştur. Dönüşünde Köprü nâibliğine tayin olmuş daha sonra sırasıyla Osmancık ve Niksar nâibliği yapmıştır. Niksar nâibliği sırasında Mülhaka Kalemî Mümeyyizliği, Levâzım ve Mebânî Mümeyyizliği ve Kuyûd Kalemî Mümeyyizliği görevlerinde de bulunmuştur (Kurt, 2020).

İstanbul'a tayin edildikten sonra kütüphaneleri teftiş etmek amacıyla gönderilmesi ona Amasya Tarihi için daha fazla vesika bulma imkânı sağlamıştır. Eserinde Hüseyin Bey'in encümen üyeliği, kale kethüdâlığı ve Moramol Malikânesi mutasarrıfı ve kal'a yı bâlâ dizdârı, Amasya alaybeyi, Amasya mütesellimliği gibi görevler üstlendiğini söylemektedir. Tarih-i Osmanî Encümeni üyesi iken yapmış olduğu çalışmalar onun tarihçi kimliği ve anlayışının izlerini taşır. Müellif, 10 Şubat 1939 tarihinde İstanbul'da vefaat etmiştir. Cenazesi Feriköy Kabristanı'na defnedilmiştir (Kurt vd., 2022).

Amasya Tarihi

Vâzih Efendi'nin Amasya Tarihi adlı eserini yeterli görmeyen Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn, Amasya fütuhâtını araştırmak, var olan bilgileri daha da geliştirmek için Amasya Tarihi'ni yazmaya karar vermiştir. O dönemde İstanbul, Edirne, Bursa gibi şehirler dışındaki diğer önemli şehirlerin husûsî bir tarihinin bulunmayışı, Amasya gibi tarih sayfalarında çokça yer alan ve yetiştirmiş olduğu önemli şahsiyetleri ile Osmanlı Devleti'nde meşhur beldelerden sayılan bu şehrin her yönü ile ele alınmış bir tarih kitabının olmayışı Amasya Tarihi'nin te'lif sebebidir. Ayrıca bu dönemde gördüğü rüya onu derinden etkilemiştir. Eser İstanbul, Amasya, Bursa, Hicâz, Suriye ve diğer Osmanlı şehirlerinin kütüphanelerindeki eski eserler, mecmualar, tarih kitapları, mahkeme sicilleri, vakıf kayıtları, Osmanlı Devleti Dönemi'ne ait arazi ve tımar kayıtları, kitabeler gibi eski eserler 25 yıl ayrıntılarıyla incelenerek yazılmıştır (Kurt vd., 2022).

Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn Yasar'ın "Amasya Tarihi"nin Latin harflarına aktarılmış basımı Amasya Belediyesi ve Amasya Üniversitesi tarafından yapılmıştır. Uzun bir hazırlık süreci olan eserin ciltleri, alanında uzman öğretim üyeleri tarafından günümüz alfabesine aktararak editör kuruluna teslim edilmiştir. 12 ciltten oluşan eser, editör kurulunun yaklaşık bir yıl süren titiz çalışmasının ardından yayımlanmıştır. İlk dört cildi ve bakıyyesi matbu olan eserin 6-12. ciltleri müellif hattına sahiptir. 5. cilt ise kayıptır. Eserde Arapça ve Farsça olarak yazılmış pek çok bölüm bulunmaktadır. İlk üç cildi ve dördüncü cildin bakıyyesini Prof. Dr. Mehmet Arslan hazırlamıştır. 1.ciltte (İstanbul H.1330) Amasya ve Amasya'ya bağlı bulunan yerleşim yerlerinin isimleri, eski ve yeni mevkileri, bilinen mahalleleri ve eski eserleri, medrese, mektep, türbe gibi dini müesseseleri ve önemli yapıları ele almıştır. Amasya adının menşe'i, yerleşim yerlerinin adlarının kökenleri detaylı bir biçimde açıklanarak özellikle Türkçe ile bağlantıları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. 2.ciltte (İstanbul H.1332) Amasya Sancağı'nda yerleşmiş olan kavimler ve tâbi oldukları Tûrân, Pont, Roma, Arab, Rûm, Dânişmendî, Selçûkî, İlhanî, Türkmânî ve Osmânî nâmlarıyla meşhûr olan hükûmetler zamanında meydana gelen olaylar ve sancağın idaresinde bulunan kişiler üç döneme ayrılarak

anlatılmıştır. 3. ciltte (İstanbul 1927) Sultân Ebû Sa'îd Bahâdır Hân'ın vefatından sonra Amasya ve çevresinin yönetiminde bulunan yerli Türk beyleri, bunların zamanında Amasya ve çevresinin bağlı olduğu hükümetler ve tarihi olaylar, 4. ciltte (İstanbul 1928) H. 1017 (M. 1608) senesinden başlayıp H. 1099 (M. 1688) senesinin sonuna kadar tam seksen iki yıl devam eden dönemde Amasya'da görev yapan valilerden, kadılardan, yeniçeri serdarlarından, şehir kethüdalarından ve mütesellimlerinden bahsedilmiştir. Bunun yanı sıra hattât, şair, şeyh, müfessirler, muhaddisler gibi önemli şahsiyetlere de değinilmiştir. 6. cilt (İstanbul 1931) kapsamı bakımından en uzun cildir. İçerisinde 798 kişinin biyografisi yer almaktadır. Amasya Tarihi bu ciltten sonra Amasya'nın önemli şahsiyetlerinin biyografileri ile devam etmektedir. 7. ciltte (İstanbul 1931) 726 kişinin biyografisi bulunmaktadır. 8. ciltte (İstanbul 1932) 460 şahsın biyografisi yer almaktadır. 9. ciltte (İstanbul 1932) 586 kişinin biyografisi bulunmaktadır. 10. ciltte (İstanbul 1932) 499 şahsın biyografisi yer almaktadır. 11. ciltte (İstanbul 1937) 755 şahsın biyografisi bulunmaktadır. 12. ciltte ise 250 şahsın biyografisi mevcuttur. Bu cildin sonunda tamamlandığı tarih ile ilgili herhangi bir notun olmayışı ve fihristinin bulunmayışı yarım kaldığını göstermektedir (Kurt vd., 2022).

Yöntem

Bu çalışmanın yöntemi, Amasya Üniversitesi ve Amasya Belediyesi iş birliği ile 2022 yılında 12 cilt halinde basılan Amasya Tarihi adlı eserin incelenerek Amasya'ya ait yer adları tespit edilmesi ve bu adların belirli bir toponomik sınıflandırmaya tabi tutulmasından oluşmaktadır. Bu tespit işlemi sadece 1. cilt üzerinde gerçekleşmiştir. Eser hakkında bilgi verirken diğer ciltlerde farklı konuların işlendiği, yer adlarının 1. ciltte geçtiği belirtilmiştir. Tespit edilen yer adları sadece Amasya şehir merkezinin değil, Amasya'ya bağlı ilçelerden de oluşmaktadır. Böylelikle yer adı vermede etken olan faktörler ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Amasya Tarihi'nde Amasya şehrine ait yer, konum, mevki, mahal, yapı bildiren 775 yer adı tespit edilmiştir. Bu adlar; fiziki, beşerî ve ekonomik coğrafyaya ait unsurlardan oluşmaktadır. Yer adlarının 651'i beşerî ve ekonomik coğrafyaya ait olan mahalle, köy, tekke, türbe, cami, medrese, meydan, çarşı, hamam, köprü, bağ, imarethane, mezarlık isimlerinden oluşmaktadır. Yer adlarının 124'ü de yayla, dağ, tepe, kaya, mağara, ova, mevki, yol, ırmak, dere, bağ gibi fiziki coğrafyaya ait yer adlarıdır. Bu yer adlarının % 84'ü beşerî ve ekonomik coğrafya ile ilgili unsurlardan, %16'sı da fiziki coğrafya ile ilgili unsurlardan oluşmaktadır.

Yerleşim Yeri Adları (Orun Adları)

Türkçe Sözlük'te "Özel yer; makam, mansıp, mesnet, mevki" anlamlarıyla yer alan orun, makalede geçmiş dönemlerde ve günümüzde yerleşim yerlerinin adlarını ifade etmektedir. Abdizâde Hüseyin Hüsameddin, şimdiki şehir merkezinin kuzeydoğuda Ziyâre mahallesi, güneydoğuda Çalan mevkisi ile sınırlı olduğunu söylemiştir. Güneyinin Pont dağ silsilesi ile kuzeyinin Canik ve Harşene dağları ile batısının Şeyh Cu'i – Kelkis ve Karaman dağları ile çevrili olduğunu ancak; güneybatısının ve kuzeydoğusunun açık olduğunu buraya da Amasya Boğazı denildiğini söylemektedir. Amasya şehir sınırları içerisinde elli üç, şehir dışında iki mahallenin varlığından bahsetmiştir. Hüseyin Hüsameddin, Amasya Tarihi'nde "İç Amasya", "Dış Amasya" tabirlerinden de bahsetmektedir. Amasya'nın iki kısma ayrılıp "Aşağı Kale" daha çok "İçeri Şehir" denilen yere "İç Amasya" ya da "Batın Amasya" denilmektedir. Burası Yeşilırmak'ın daha çok kuzey taraflarına düşmektedir. İç Amasya'nın Subaşı, Mes'ûdiye, Yağbasaniye, Mirâhur ve Karatay mahallelerinden ibaret olduğunu aktarır. Yeşilırmak'ın güney ve kalenin doğu ve batı taraflarına "Dış Amasya" ya da "Zâhir Amasya" denilmektedir. Dış Amasya'nın Gökmedrese, Güdül, Hânkâh, Tekür Sinan, Alişir, Fetih Hân, Mülk-i Şehinşâh, Gıyâsiye ve Dânişmendiye mahallelerinden ibaret olduğunu aktarır. Bizans devrinde de Atakyus, Fokas, Kirağus, Eleksiyus, Komnus, Yanus, Tekfûr ve Helkis gibi mahalle isimlerinin bulunduğunu, bunlardan Fokas, Helkis, Komnus, Vengiyus ve Mağdinus mahallelerinin mevkilerinin bilindiğini belirtmiştir (Kurt vd., 2022). Yazar bu Hristiyan mahallelerinden Veng üzerinde önemli bilgiler vermiştir. Tokat'a giden yolun solunda, Memi Dede Mezarlığı'nın bitiminde, Hacılar Meydân'ının

üzerinde bulunan Veng adı verilen yerin Hristiyanlar için kutsal bir yer olduğunu söyler. Rum ve Ermeni Hristiyanlarının kabrinin bulunduğu bahseder. Hristiyanların her pazar günü burada toplanarak yiyip içtiklerini, kutsal olarak addettikleri toprağı yüzlerine sürdüklerini anlatır. Kis torağından oluşmuş bir kayanın altında, siyah bir taş havuzun olduğunu, havuza damlayan suların bu havuzda toplandığını ve yine bunun da bölgede yaşayan Hristiyanlar için kutsal sayıldığını anlatır.

Vilâyet adları

Eserde bir adet vilayet adı geçer. Amasya; Amasya Tarihi'nin yazıldığı yıllarda (H. 1330) Sivas vilayetine bağlı bir sancaktır.

Sivas.

Sancak adları

Amasya Tarihi'nde beş sancak adı geçer:

Amasya, Canik, Çorum, Sinop, Tokat.

Kaza adları

Amasya Tarihi'nde on sekiz kaza adı geçer:

Amasya, Bafra, Boyabad, Danunözü, Erba'a, Gelgiras, Hacıköyü, Havza, Köprü, Lâdik, Mecidözü, Merzifon, Merzifonâbâd, Osmancık, Tanuk, Varay, Zeytûn, Zile.

Hüsayin Hüsâmeddin Amasya sancağının yedi kazadan oluştuğunu söyler: Amasya, Hacıköyü, Havza, Köprü, Ladik, Mecidözü, Merzifon.

Nâhiye adları

Eserde otuz altı nahiyenin ismi geçer. Bunlardan Ezinepezar hariç diğerleri Amasya kazalarına bağlı nahiyelerdir:

Ahmed Sarây, Akdağ, Alıcak, Aştağul, Avlağı, Doğanlı, Elvân Çelebi, Ezinepazar, Geldiklan, Gelgiras, Gidürlü, Göl, Gulam, Gümüş, Gümüştekin, Hakala, Halyas, Hamamözü, Hamîd, Kara Abdal Sultan, Kabakoz, Kamlık, Kara Ya'kûb, Kayı, Kışlacık, Kızılkise, Ortaklar, Oymaağaç, Öz, Paşa (Yumrutaş), Samuk Alan, Saraycık, Simre, Varay, Zoğu, Zünnûnâbâd (Tanunözü).

Kasaba adları

Amasya Tarihi'nde on bir kasaba adı geçmektedir:

Ancere, Bulak, Gümüş, Hacıköy, Havza, İltekin, Köprü (Şın, Kedeğra), Mecidözü, Merzifon, Tanuk, Varay.

Köy adları

Eserde seksen dört köy adı geçmektedir. Bunların bir kısmı Amasya kazasına ait iken bir kısmı da diğer kazalara aittir:

Afşar, Ak Evren, Akçakoyunlu, Akviran, Alikadı, Alparslan-İlarslan, Arguma, Aşağı İnöz, Aştağul, Avkat, Aydoğdu, Bayındır, Bayrâm, Büyük Kızıoğlu, Çakır Gümüş, Damlar, Dereköyü, Diyadin, Doğan, Doğanlı, Durasın, Efte, Elvân (Ulvân) Çelebi, Erdoğan Şâh, Ermiş, Esenli, Eslemes (İslimis), Evren, Ezine Pazar, Fîrûz, Gelingiras, Hacı Ali, Hacı Bayram, Hacı Bey, Hakla, Hamîd,

Ilıca, İnepazar, Kapaklar, Kara Ya'kûb, Karalı, Karamuk, Karataş, Karlı, Kayı, Kemâl, Kırık, Kışlacık, Kocaoğlu, Konac, Köpek, Köprü, Kuşçu, Küçük Kızıoğlu, Laçın, Mahmûd Bey (Mahmâd Beyli), Marınca, Merâmî, Moramul, Olus, Ortaköy, Oruç, Ömer Hâfız, Polad, Salur, Saraycık, Sonusa, Soruk, Şerefiler, Şeyh Cû'î, Şeyh Savcı, Şeyhli, Tanun, Tatar Kalesi, Tatar, Tataroğlu, Umur Bey, Urunkuş, Üstac Oğul, Yağmur, Yahşi Fakîh, Yeşbeyi, Yukarı İnöz, Zana.

Mahalle adları

Amasya Tarihi'nde yüz elli üç mahalle adı geçmektedir. Bunlardan elli beşi Amasya beldesine ait iken diğerleri başka kazalara ait mahallelerin adlarıdır. Ayrıca Atakyus, Eleksiyus, Fokas, Helkis, Kirağus, Komnus, Mağdinus, Tekfûr, Vengiyus Yanus gibi mahalle adlarının Bizans döneminden kalma olduğu anlatılır. Bunlardan Helkis adı bugün de mahalle adı olarak kullanılmaktadır.

Abdullatîf, Acem Ali, Adatepe, Âdil, Ahî Kamereddîn, Ahî Sâbikeddîn, Ahî Sa'deddîn, Alaca Minâre, Ali Bozacı, Alişîr, Armağan (Irgad Mahallesi), Artukâbâd, Aşağı Mahalle, Atakyus, A'yân Mahallesi, Ayavasıl, Bağ, Bahşî, Bâlî, Bâyezîd Paşa, Beylik Çayır, Bozahâne, Câmî-i Cedîd, Câmî-i Enderûn, Cami-i Kebir (Çinili Cami), Cedîd, Cimâre, Cumûdâr, Çanaklar, Çanaklı, Çavuş Abbas, Çay, Çayırbaşı, Çeribaşı, Çıkrik Mahallesi (Şeyh Kırık ma'a Hânkâh), Çırakçı, Dânişmendiye yâhud İsmâ'il Gâzi Mülkü, Darbhane, Dârü's-Selâm, Debbâğhâne, Değirmenbaşı, Dere, Devehâne, Dikili, Eleksiyus, Ermeni Kilise, Erzincânî, Eski Kethüdâ, Fethiye, Fetih Hân, Fokas, Ganizâde, Gök Medrese (Güdül), Gökçeğiz, Gümüşlüzâde, Hacı Ahmed, Hacı Ali Pınarı, Hacı Ali, Hacı Hamza Bey, Hacı İlyas, Hacı Pîr, Hacı Receb, Hacı Yahyâ, Hân Pınarı, Hânkâh, Hânkâh-ı Mes'ûdî, Harmânlar, Harmanlı, Hoca Süleyman, Hâtuniye, Helkis, Hızır Paşa, Hüsâm-ı Cedîd, İç Kale, İhsâniye, İskâniye, İslâm, Kadı Mahbûb, Kal'a-i Bâlâ, Kamereddîn, Karasenir, Karatay, Kayabaşı, Kazancı, Kılıççı (Kılıç Mahallesi), Kızılsini, Kilise, Kilyas, Kirağus, Kocacık, Koğa, Komnus, Köprübaşı, Köse, Kuba, Hekîm Çelebi, Kurşunlu, Küpçeğiz, Lahana, Laz, Mağdinus, Mehmet Paşa (kadimen Dugrâkiye Mahallesi), Mes'ûdiye, Mirâhur, Molla Hasan, Mülk-i Gıyâseddîn Şâh yâhud Gıyâsiye, Mülk-i Şehinşâh, Nalbandlı, Namâzgâh, Orta Câmî, Pervâne Bey, Pîr Sinan (Şehre Küsdü), Pirinççi, Receb, Sarachâne, Sarây, Savakça, Selağzı, Sevâdiye, Seydî Bölük, Sofiler, Sofizâde, Subaşı, Sultân Pınar, Sultân Pınarı, Sun'ullah Paşa, Südcü, Sürme Sürd, Şâmîce (Şamlıca), Şamlılar, Şeyh Kırık, Şeyh, Taş Kale, Taşlı Pınar, Tatar, Tekfûr, Tekür Sinan, Temennâ, Toprak Kale, Tuz, Uzun Mustafa, Uzun Sokak, Üçler, Vengiyus, Yağbasaniye, Ya'kûb Paşa, Yâkûtiye, Yanus, Yeni Câmî, Yukarı Mahalle, Zâviye, Ziyâre (Zemendû, Semendû).

Sokak adları

Amasya Tarihi'nde bir sokak adı geçmektedir:

Saka Sokağı

Sürelî yerleşim yeri adları

Yayla adları

Eserde beş yayla adı geçmektedir:

Çakır Gümüş, Kızıoğlu, Lokmân, Polad, Seki.

Yükselti Ve Kayaç Adları

Yükselti ve kayaç adları her türlü yükseltinin, engebelerin, kaya parçalarının adlarını ifade eder (Kuşdemir, 2018). Amasya yer şekilleri bakımından oldukça dağlık bir yerleşim alanına sahiptir. Şehrin etrafını yüksek dağlar çevrelemektedir. Yazar Amasya Tarihi'nde Amasya ile ilgili bilgi verirken Çakallar, Ferhâd- Fon-Pont, Harşene, Karakaya, Zencirli Kaya, Lokman Dağı, Kırklar Dağı gibi dağlardan bahsetmektedir. Bu isimlerin birçoğu bugün de kullanılmaktadır. Çakallar'a Amasya

Tarihi'nde geniş yer verilmektedir. Bu dağ, meşhur Ferhad dağı silsilesinin eteklerinde yaklaşık iki yüz metre yükseklikte bir dağdır. Manzarasının hoş, havasının sağlam, her tarafında suların aktığı, verimli bağların olduğu bir yerdir. Yazar, buranın Osmanlı Devleti zamanında "Saydgâh" olduğundan bahseder. Ayrıca adının "Çakaloğulları" ndan geldiği bilgisini de verir (Kurt vd., 2022).

Karakaya dağı da Çakallar gibi havası, suyu güzel bir dağdır. Çakallar'ın batısında Yukarıpazar- Simre mevkisinin güneyini çevreleyen dağın bir parçası ve Çakallar'ın tamamlayıcısıdır. Meşhur Ferhad dağının Karakaya'nın güneybatısını oluşturduğunu belirtir. Bu dağın Pont dağı silsilesinin batı başlangıcı olduğu kabul edilip Erzurum' a kadar gider. Eteğindeki aralığa Ferhad Arası denir. Meşhur aşık Ferhad, aşığı Şirin için buradaki kayaları otuz dokuz günde aşk ile delmiş ve o büyük ve uzun su yolunu yapmıştır (Kurt vd., 2022). Zencirlikaya, Amasya'nın Yukarı-Pazar mevkisine göre doğu tarafında yer alan gayet büyük, ucu sivri bir dağdır. Pont silsilesinden ayrılarak, Amasya şehrinin içine sokulmuştur. Vaktiyle buranın dik ve sarp yerinde zeminden yaklaşık olarak altmış metre yükseklikte bir kayaya bağlanmış bir zincir yer aldığından dağa bu isim verilmiştir. Bu zincirin ne zaman bu kayaya bağlandığı bilinmemektedir. Daha sonra bu zincirin Temanna mahallesindeki Ermeniler arasında kaybolduğu söylenmektedir (Kurt vd., 2022). Lokman Dağı, Savakça mahallesinden Kibrîthâne önüne kadar giden dağın adıdır. Amasya'da Dârü's-Şifâ tabîbi "Reşîdeddin Lokmân bin Hasan el Harezmî'nin burada mülkü olduğundan bu dağa Lokman dağı ismi verilmiştir. Adı geçen hekim, bu dağın yaylasında medfûndur. Ancak bu hekim, meşhur "Lokman Hekim" olmak üzere gösterilmektedir. Hüseyin Hüsameddin, bu Lokman'ın Ferhad gibi efsanevi bir şahıs olmadığını Hicri 727'de yaşamış devlet adamı Reşîdeddin el-Harezmî olduğunu söyler (Kurt vd., 2022). Harşene dağı Amasya il merkezine hâkim, aynı isimle anılan kalenin bulunduğu dağın adıdır. Kale, Harşene ismindeki kişi tarafından yaptırıldığı için bu isimle anılmaktadır (Kurt vd., 2022). Kırklar dağı, Harşene kalesinin kuzey taraflarında yer alır. Rivayete göre Dânişmend Gâzi, Amasya kalesini kuşattığı esnâda kırk asker bu dağda topladıkları birkaç sürü koyunun boynuzlarına mumlar dikip gece sabaha kadar dağdan aşağı kaleye doğru asker nizamı ile indiklerini görünce cesarete gelip kale kapısını açmışlar ve kaleyi fethetmişlerdir (Kurt vd., 2022).

Dağ adları

Amasya Tarihi'nde on sekiz dağ adı geçmektedir. Bu yükseltileri Hüseyin Hüsâmeddin cebel sözcüğü ile adlandırmıştır:

Akdağ, Canik, Çakallar, Ferhâd- Fon-Pont, Gedikli Kaya, Harşene Dağı, İnegöl, Kal'a-i Bâlâ, Karakaya, Karaman, Kırklar Dağı, Lokmân Dağı, Şâhîn Kayası, Şeyh Cu'î – Kelkis, Taşan Dağı, Toros- Boğa, Yassı Kaya, Zencirli Kaya.

Tepe adları

Eserde bir tepe adı geçmektedir:

Serçoban Tepesi.

Kaya adları

Eserde altı kaya adı tespit edilmiştir:

Bâlus Kayası, Burun, Ferhâd Kayası, Köşk Kayası, Leğen Kaya, Söngütlü Kaya.

Mağara adları

Eserde bir mağara adı geçmektedir. Amasya beldesi sınırlarındadır:

Aynalı Mağara.

Boğaz adları

Eserde bir boğaz adı geçmektedir. Beldenin açık olan kuzey kısmına verilen isimdir:

Amasya Boğazı.

Ova adları

Eserde iki ova adı geçmektedir:

Goncalık, Hamza Düzü.

El Adları

“El adları, toponiminin bir kolu olup ülke, il, ilçe gibi idari sınırları olan ve belirli bir bölge, coğrafya gibi resmi sınırları olmayan, fakat duyulduğunda insanların zihninde belirli bir anlam ifade eden yani doğal sınırları olan özel adları ifade eder” (Şahin, 2013, s. 54). Burada yalnızca idari sınırları olmayan, doğal sınırları olan el adları incelenecektir.

Mevki adları

Amasya Tarihi’nde kırk yedi mevki adı geçmektedir. Bu adların bir kısmı başka yer isimlerinde de geçmektedir. Örneğin Çakallar hem mevkiye verilen isimdir hem de mevkide bulunan dağa verilen isimdir.

Âhûr Önü, Akbilek, Arslan Çayırı, Aşağı Pîrler, Beyler Sarayı (Sarây Düzü ve Pîr İlyâs), Çakallar, Çalan, Çanaklar, Çarşıbaşı, Çukur Bahçe, Develik, Ferhâd Arası, Gülüs, Gümüşlüzâde Bahçesi, Hacılar Meydânı, Helvâcî Pınarı, Hoca Sultan, İçeri Şehir (Bâtın Amasya), İltekin, İmâret Arkası, İnehân Önü, İnehan, Kale Kapısı, Karakaya, Kaşık Pınarı, Kibrithâne, Komatus Sarâyı (Kavak), Köşk Kayası, Kurd İni, Memi Dede, Meşkgâh, Meydân Kapısı, Pehlevân, Sarây düzü, Sığır Pazarı, Soğuk Pınar, Süli Mülkü, Şamlılar Üstü, Şehinşâh Bahçesi, Şeyh Cû’î, Şirvânlı, Taksîm, Veng, Yukarı Pazar, Yukarıpazarı-Simre, Zâhir Amasya, Zemendû.

Mesire adları

Eserde sekiz mesire yeri adı geçmektedir:

Çukur Bağçe, Fethiye Bahçesi, Gedikli Kaya, Gıyâseddîn Şâh Bahçesi, İplik Çözen, Kaşık Pınarı, Şefik Paşa Bahçesi, Yedikır.

Yol ve Köprü Adları

Bu kısımda eserde tespit edilen tüm yol, geçit, patika; köprü ile yol anlam ve kapsamı içinde değerlendirilebilecek yer adları bulunmaktadır.

Yol adları

Amasya Tarihi’nde iki yol adı geçmektedir:

Kırk Bedel, Uzun Yol

Köprü adları

Amasya Tarihi’nde dokuz köprü adı geçmektedir. Bugün bu adların hepsi kullanılmaktadır:

Alçak Köprü, Çalan Köprü (İltekin Köprüsü), Çeltek Köprüsü, Helkis Köprüsü, Hükûmet Köprüsü, Kuş Köprü, Mâdenüs Köprüsü, Meydân Köprüsü, Ziyâre Köprüsü.

Su Adları

Hüseyin Hüsameddin, Amasya ile ilgili bilgiler verirken Yeşilırmak, Çekerek, Tersakan gibi ırmaklardan bahseder. Bu adlar günümüzde de kullanılmaktadır. Amasya Tarihi'nde özellikle Yeşilırmak ile ilgili geniş bilgi verilmektedir. Canik dağlarının eteğinde bir vadide akıp "İris ve Nehr-i Amas" adıyla da bilindiğinden bahsetmektedir (Kurt vd., 2022). İrmak, Amasya'nın güneybatısında Toros-Boğa dağlarından çıkıp Sivas ve Tokat sancaklarını dolaşp Karadeniz'e dökülür. Mart ayında suları yükselir, bazen yatağından taşar, şehri ve bağları basar. Ancak Amasya için çok mühimdir, nasıl ki insanın yeme içmeye ihtiyacı varsa, Amasya'nın da bu ırmağa ihtiyacı olduğunu belirtir. Yazar ayrıca ırmağın eski ismi olan "İris" kelimesini tahlil eder ve sözcüğün Türkçe olduğunu iddia eder. Uygur dilinde cismen büyük olan şeye "iri" denildiğini, Eski Türklerin bu anlam için "iris, irik" sözlerini kullandığından bahseder. Amasya'da bu ırmak üzerinde altı köprü yer aldığını söyler: Çalan Köprü, Maden Köprüsü, Mağdinus Köprüsü, Alçak Köprü, Helkis Köprüsü ve Kuş Köprü. (Kurt vd., 2022). Bugün bu köprülerden bir kısmı aynı isimle anılmakta, bir kısmına da yeni isimler verilmiştir.

Amasya Tarihi'nde ismi geçen bir başka ırmak da Çekerek Irmağı'dır. Yazar ırmağın adının tarihi kaynaklarda "Askilakis" olarak geçtiğini ifade eder. Avrupalı seyyahların bu ırmağın adını yanlışlıkla "Çöterlik" olarak kaydettiklerinden de bahseder. Zile'den gelip Amasya'nın güneybatısındaki Kayabaşı mahallesinin batı taraflarını dolaşp Serçoban Tepesi önünden Yeşilırmak'a karıştığını ifade eder. Küçük bir ırmak olduğundan, bahar aylarında sularının arttığından ve faydasının çok olduğundan bahseder (Kurt vd., 2022).

Tersakan Irmağı, Amasya Tarihi'nde ismi geçen bir başka ırmaktır. Yazar ırmağa kuzeyden güneye doğru ters yönde aktığı için bu ismin verildiğini söylemektedir. Abdizade bu ırmağın ünlü Arapça coğrafya eseri Ahbârü'l – İbâd'da "En- Nehrü'l- Maklûb" adıyla, daha eski metinlerde "Astifonos" ve "İstiyotos" adlarıyla geçtiğinden bahseder. Irmağın Lâdik kazasının kuzeyinden doğup Havza'nın doğusundan ve Suluova'nın ortasından geçip Amasya'nın kuzey boğazına girip Bahçeleriçi üstünden Yeşilırmak'a döküldüğünü söyler. Yaz aylarında suyu azalsa da her mevsim suyunun olduğundan bahseder. Coştığı zamanlarda etrafa zarar verdiği için "Deliçay" da denir. İki tarafında bulunan pek çok değirmenin, bağın ve bahçelerin bu ırmaktan istifade ettiğinden bahseder. Üzerinde Ziyâre ve Çeltek köprüleri bulunur (Kurt vd., 2022).

Hüseyin Hüsameddin, Amasya Tarihi'nde Amasya'nın su kaynakları ile ilgili önemli bilgiler verir. Kaya Paşa Suyu, Üçler Suyu ve Acem Ali Suyu Çakallar'dan kaynağını alıp altındaki bağları ziyaret ettikten sonra Amasya hânelerine ulaştığını söyler. Bu üç kaynak da sahiplerinin namıyla anılmaktadır ve miktar bakımından birbirinden farklı sulardır. Kaya Paşa ve Acem Ali suları Amasya'nın en şöhretli sularıdır, faydaları diğer kaynaklara göre daha fazladır. Kaya Paşa Suyu, Çakallar'ın üç kilometre ilerisindeki Ermiş köyü yaylasından doğup Çakallar'dan geçer. Amasya ümerasından Torumtay Paşazâde Kaya Paşa kaynağını temizlettirip, yatağını tamir ettirdiği için bu suya Kaya Paşa Suyu denilmiştir. Abdizade bu suya daha önceleri Torumtay Suyu da denildiğini söylemektedir. Acem Ali Suyu Çakallar'ın doğusunda bulunan meşhur Söngütlü Kaya'nın altından çıkarak Çakallar'dan geçer. Amasya tüccarlarından Nişâburlu "Hoca el-Hâc Acem Ali Ağa tarafından yatağı inşa ettirildiğinden bu suya Acem Ali Suyu denmiştir. Üçler Suyu da yine Acem Ali Ağa'nın vakfidir (Kurt vd., 2022). Çırçır Suyu, Ferhad dağının eteklerinden doğup Karakaya'ya uzanan bir kaynaktır. Emîr Alâeddîn Alişir et-Türkmânî tarafından yatağı inşâ ettirildiğinden bu isimle anılmaktadır. Gökmedrese mahallesi ile civar mahallelerin su ihtiyacını gidermek için yaptırılmıştır. Önceleri Alişir Suyu denilip daha sonraları Çırçır Suyu denilmesindeki sebebin ne olduğu bilinmemektedir. Hüseyin Hüsameddin büyük ihtimalle Çırçır'ın Alişir'den galat olduğunu da ifade etmektedir. Bu suyun tat bakımından Amasya'daki bütün sulardan üstün olduğunu söyler (Kurt vd., 2022).

İrmak adları

Amasya Tarihi'nde üç ırmak adı geçmektedir:

Çekerek Irmağı (Askilakis), Tersakan (Deliçay), Yeşilırmak (İris).

Pınar (Kaynak) adları

Amasya Tarihi'nde altı kaynak adı geçmektedir:

Acem Ali Suyu, Çırçır Suyu, Kaya Paşa Suyu (eski adı Torumtay Suyu), Lokmân Suyu, Soğuk Pınar Suyu, Üçler Suyu.

Dere adları

Eserde dört dere adı geçmektedir:

Çakallar Deresi, İstavlaz Çayı, Karakaya Deresi, Savakça Deresi.

Çeşme adları

Amasya Tarihi'nde on çeşme adı geçmektedir. Bunların çoğu yaptıran kişinin adını almıştır:

Acem Ali Ağa Çeşmesi, Bey Pınarı, Hasan Paşa Çeşmesi, Helvacı Pınarı, Hıfzî Abdurrahmân Efendi Çeşmesi, Peçelizâde Hasan Paşa Çeşmesi, Savakça Çeşmesi, Sefer Ağa Çeşmesi, Sultân Pınarı, Telli Pınar.

Ilıca adları

Eserde iki kaplıca adı geçmektedir:

Hıllaz Ilıcası, Kaplıca Suyu.

Tarım Alanı Adları

Amasya Tarihi'nde Amasya topraklarının çok verimli ve bereketli olduğu anlatılır. Hüseyin Hüsameddin buradaki her bağın memleketi ihyâ edecek güçte olduğundan bahseder. Bağlar, Yeşilırmak'ın her iki tarafını kuşatarak uzanır. Bu bağlar, mevkilerine ve sahiplerine göre adlandırılmıştır. Sultan Bayezid Camii'nden batıya doğru sırasıyla İnehân, Yörgüç Paşa, Hacılar Meydânı, Ferhâd Arası, Çalan Köprü bağları meşhurdur. Sultan Bayezid Camii'nden doğuya doğru sırasıyla Âhûr Önü, Ayavasıl, Kirazlıdere, Bahçeler İçi, Filingir - Firingir – Firenkler ve Ziyârebağları meşhurdur (Kurt vd., 2022). Bunların dışında bir de halk arasında Cıgıcı da denilen Şeyh Cu'i bağlarından bahsetmiştir. Baharın ilk günlerinde, nisan ayının sonlarına doğru Amasya'nın ileri gelen, varlıklı ailelerinin buraya göç ettiklerini anlatır. Havasının güzel, kirazının meşhur, köşklerinin zarif olduğunu söyler. Bu bağın üst tarafında Mevlevî tarikatına mensup Cemâleddîn Mehmed Cû'î Çelebi'ye ait bir türbe, mevlevihânesi ve nâmıyla meşhur bir karyesinin olduğundan bahseder (Kurt vd., 2022).

Bağ adları

Amasya Tarihi'nde yirmi bağ adı geçmektedir. Bunların birçoğu mevkilerine göre adlandırılmıştır:

Ahmak Bağları, Âhûr Önü, Akbilek Bağları, Ayavasıl Bâğları, Bahçeler İçi, Çakallar Bağları, Çalan Köprü, Derbend Bağları, Ferhâd Arası, Filingir - Firingir – Firenkler, Hacılar Meydânı, İltekin

Bağları, İnehân, Kirazlıdere, Ok Meydanı, Şeyh Cû'î Bağları (Cıgıcığ), Taraput Bâğları, Yazı Bağları, Yörgüç Paşa, Ziyâre.

Kentlik Adları

Meydan adları

Eserde iki meydan adı geçmektedir:

Hacılar Meydânı, Ok Meydânı.

Mezarlık adları

Amasya Tarihi'nde dokuz mezarlık adı geçmektedir:

Çeribaşı Mezârlığı, Çevrim Mezârlığı, Halifet Gâzi Mezârlığı, Krallar Mezarı, Memi Dede Mezarlığı, Narlı Bahçe Mezârlığı, Pîr İlyâs Mezârlığı, Şamlar Mezarlığı, Uzunyol Mezârlığı.

Kale adları

Amasya Tarihi'nde yedi kale adı geçmektedir:

Arguma, Bâlus, Enderûn (Aşağı Kale), Fon, Harşene (İç Kale, Kal'a-i Bâlâ), Helkis (Kelkis), Zemendû.

Sur adları

Eserde üç sur adı geçmektedir:

Hâriciyye Kapısı, Mağdinus Kapısı, Sarây Kapısı.

Camii adları

Amasya Tarihi'nde otuz dokuz cami adı geçmektedir. Camilerin birçoğu yaptıran kişinin adını almıştır. Bir kısmı da bulunduğu mevkinin adını almıştır:

Abdullah Paşa Câmi-i şerifi, Atîk Ali Paşa Câmii, Ayas Ağa Câmi-i şerifi, Bâlî Bey Câmi-i şerifi, Behrâm Şâh Mescidi, Burma Minâre Câmi-i Şerifi, Çeribaşı Câmii, Eğri Câmi, Enderûn Câmii, Fethiye Câmii, Garîbler Mescidi, Gökmedrese Câmi-i şerifi, Hacı Hamza Bey Mescid-i Şerifi, Hacı Hamza Efendi Câmi-i şerifi, Hâtuniye Câmii, Hızır Paşa Câmii, İbâdullâh Câmii, Kağrı Mescidi, Karabâğî eş-Şeyh el Hâc Hacı Hamza Efendi Câmi-i şerifi, Keçioğlu Câmii (Hoca Mevdûd Câmii), Kepük Mescidi, Kilârî Süleyman Ağa Câmii, Köprülü Câmi-i şerifi, Mehmed Paşa Câmi-i şerifi, Murâd Ağa Mescidi, Pervâne Bey Câmi-i şerifi, Sa'dî Çelebi Câmi-i Şerifi, Samanpazarı Câmii, Sarachâne Câmii, Sefer Ağa Mescidi, Sığır Pazarı Câmi-i şerifi, Sultân Bâyezîd Hân-ı Sâni Câmi-i Şerifi, Sultân Mustafa Câmii, Tâceddîn Paşa Câmii, Tâciye Câmii (Gümüşlüzâde), Torumtay Câmii, Üçler Câmi-i şerifi, Yâkûtiye Mescid-i Şerifi, Yörgüç Paşa Câmii.

Tekke adları

Amasya Tarihi'nde kırık üç tekke adı geçmektedir. Tekkelerin otuz biri Amasya beldesinde, on ikisi de diğer yerleşim alanlarında yer almaktadır:

Abdâl Sultân Tekkesi, Abdurrahmân Baba, Ak Hasanoğlu Tekkesi, Aydın Tekkesi, Bâlî Baba Tekkesi, Çevikçi Baba, Çilehâne Tekkesi, Darbhâneci Tekkesi, Ehlullâh Tekkesi, Göl Tekkesi, Gülâbî Tekkesi, Gümüşlüoğlu Tekkesi, Hacı Nebî Tekkesi, Has Baba, Hızır Paşa Tekkesi, Hicâbî Tekkesi,

Hoca Sultân Tekkesi, Kağnı Tekkesi, Kılıç Dede Tekkesi, Kuşbaz Tekkesi, Kutub Tekkesi, Mahmûd Çelebi Tekkesi, Mehmed Paşa Tekkesi, Melik Gâzi Tekkesi (Sünbül Tekkesi), Memi Dede, Meydân Tekkesi (Ehlî Hâtun Tekkesi), Müftüoğlu Tekkesi, Nûh Tekkesi, Sa'deddîn Tekkesi, Samud Tekkesi, Seyyid Zeynülâbidîn Rufâ'î Tekkesi, Şamlar Tekkesi, Şehir Kethüdâsioğlu Tekkesi, Şehre Küsdü Tekkesi, Şeyh Abdul Tekkesi, Şeyh Abdullah Efendi Tekkesi, Şeyh Cû'î Tekkesi, Şeyh Kırık Tekkesi (Çıkırık tekkesi galat), Şeyhoğlu Tekkesi, Tekirdağlı Baba, Üçler Tekkesi, Yâ Vedûd Tekkesi, Yâkûtiye Tekkesi.

Türbe adları

Amasya Tarihi'nde yetmiş sekiz türbe adı geçmektedir. Bu türbelerin tamamı Amasya beldesinde yer almaktadır:

Abdurrahmân Baba Türbesi, Abdurrahmân Muslihî Türbesi, Acem Ali Türbesi, Akbilek Türbesi, Alagöz Baba Türbesi, Ali Çelebi Türbesi, Anbarlı Evliyâ Türbesi (Baba İshak Kefersûdî), Ârif Efendi Türbesi, Ayşe Gâzi Türbesi, Bektaş Baba Türbesi, Cemâleddîn Mehmed Cû'î Çelebi Türbesi, Cumûdâr Türbesi, Çelebioğlu Türbesi, Dersi Tamâm Türbesi, Ebû İshak Çelebi Türbesi, Efrûmiye Bânû Türbesi, Eğerli Evliyâ Türbesi, Ehlî Hâtun Türbesi, Emîr İmâm Türbesi, Fahreddîn Cevherî Türbesi, Gani Türbesi, Gül Çiçek Hâtun Türbesi, Gümüşlüzâde Türbesi, Habîb-i Karamânî Türbesi, Hacı Hamza Bey Türbesi, Hacı Hamza Efendi Türbesi, Halifet Gâzi Türbesi, Halkalı Dede Türbesi, Hoca Sultân Türbesi, Hüseyin Dede Türbesi, İbek Baba Türbesi, İğnecizâde Türbesi, İltekin Gazi Türbesi, İnekler Türbesi, İsâ Efendi Türbesi, İskender Memi Çelebi Türbesi, Kadem Paşa Türbesi, Kadılar Türbesi, Kemâl Paşa Türbesi, Kuba Evliyâsı Türbesi, Kurd Boğan Türbesi, Kutub Türbesi, Malatyalı Sûfî Türbesi, Mansûr Baba Türbesi, Mehmed Paşa Türbesi, Melik Gâzi Türbesi, Memi Dede Türbesi, Mevlevîhâne Türbesi, Musliheddîn Türbesi, Mustafa Dede Türbesi, Nasûh Baba Türbesi, Oruç Bey Türbesi, Osmân Bey Türbesi, Pervâneler Türbesi, Pîr Abdurrahmân Çelebi Türbesi (Aşağı Pîr Türbesi, Aşağı Pirlar), Pîr İlyâs Türbesi, Pîr Mehmed Çelebi Türbesi, Pîr Sinan Türbesi, Receb Çelebi Türbesi, Saçlı Efendi Türbesi, Safâ Paşa Hâtun Türbesi, Selâmet Hâtun Türbesi, Sinan Efendi Türbesi, Sultân Mes'ûd-ı Selçûkî Türbesi, Şâdgeldi Paşa Türbesi, Şehîdler Türbesi, Şehzâde Türbesi, Şehzâdegân Türbesi, Şeyh Hüsâmeddîn Türbesi, Şeyh Zekerîyyâ Türbesi, Şîrvanlı Türbesi, Tâceddîn Türbesi, Taşköprülü Türbesi, Tîmârâne Evliyâsı (Sâlih Baba), Torumtay Türbesi (Kılıç Arslan Türbesi), Üçler Türbesi, Ya'kûb-ı Halvetî Türbesi, Yediler Türbesi, Yörgüç Paşa Türbesi.

Medrese adları

Amasya Tarihi'nde kırk altı medrese adı geçmektedir. Medreselerin otuz altısı Amasya beldesinde, onu diğer kazalarda yer almaktadır:

Abdullah Paşa Medresesi, Abdurrahmân Medresesi, Alaca Yahyâ Bey Medresesi, Atabeg Medresesi, Bekir Paşa Medresesi, Benderli Medresesi, Burma Minâre Medresesi, Büyük Ağa Medresesi, Çöplüce Medresesi, Dârü'l-Hadîs Medresesi, Dugrâkiye Medresesi, Fâtîmiye Medresesi, Feyziye Medresesi, Fîrûz Ağa Medresesi, Hacı Hamza Efendi Medresesi, Hacı Mahmûd Efendi Medresesi, Halifet Gâzi Medresesi, Halil Paşa Medresesi, Hayriyye Medresesi (Yukarı Bakacak Medresesi), Hızır Paşa Medresesi, Hüsâmiye Medresesi, Kadı Medresesi, Kapancızâde Medresesi, Kâsım Bey Medresesi, Kâşifiye Medresesi, Küçük Ağa Medresesi (Ayâs Ağa Medresesi, Medrese-i Ayâsiye), Medrese-i Dürriyye, Mehmed Bey Medresesi, Mehmed Paşa Medresesi, Mes'ûdiye Medresesi, Narlı Bahçe Medresesi, Osmâniye Medresesi (Tekke Medresesi), Rahmâniye Medresesi, Ramâzâniye Medresesi, Sarachâne Medresesi, Sofular Medresesi, Sultân Bâyezîd Medresesi, Sultâniye-i Merzifon, Sungurlu Medresesi, Süheyliye Medresesi, Şîfâ'îye Medresesi, Tayyâr Paşa Medresesi (Meydân Köprü Medresesi), Tekke Medresesi, Torumtay Medresesi (Gök Medrese), Ya'kûb Paşa Medresesi, Yörgüç Paşa Medresesi.

Mektep adları

Amasya Tarihi'nde dokuz mektep adı geçmektedir:

Acem Ali Mektebi (Balcı Mektebi), Ali Paşa Mektebi (Kürd Mektebi), Hâtuniye Mektebi, Hızır Paşa Mektebi, İnâs-ı İbtidâ'î Mektebi, Küçük Ağa Mektebi, Ravza-i İttihâd, Mekteb-i Rüşdî, Sultân Bâyezîd Mektebi, Şâhbûlâ Mektebi, Temennâ Mektebi.

Dârü'l- kurrâ adları

Amasya Tarihi'nde sekiz dârü'l-kurrâ adı geçmektedir:

Abdullah Paşa Dârü'l-Kurrâsı, Ali Çelebi Dârü'l-Kurrâsı, Çeribaşı Dârü'l-Kurrâsı, Mahmûd Çelebi Dârü'l-Kurrâsı, Nûh Bey Dârü'l-Kurrâsı, Sultân Bâyezîd Dârü'l-Kurrâsı, Sultân Hâtun Dârü'l-Kurrâsı, Şeyh Mehmed Ağa Dârü'l-Kurrâsı.

Dârü'l-hadîs adları

Amasya Tarihi'nde dört dârü'l-hadîs adı geçmektedir:

Dârü'l-Hadîs-i Abdullah Paşa, Dârü'l-Hadîs-i İbrâhim Efendi, Dârü'l-Hadîs-i Osmân Bey, Dârü'l-Hadîs-i Osmân Çelebi.

Saray adları

Amasya Tarihi'nde dört saray adı geçmektedir:

Aşağı Sarây, Beyler Sarâyı, Dârü's-Selâm Sarâyı, Kızlar Sarayı (İsfendiyâr Sarâyı).

Hamam adları

Amasya Tarihi'nde on üç hamam adı geçmektedir. Bu hamamların bazıları Amasya beldesine bazıları da diğer kazalara aittir. Bunların birçoğu bugün faaliyette değildir:

Alaca Hamâmı, Çardaklı Hamam, Çukur Hamâm, Geldiklan Hamâmı, Kadı Hamâmı, Kağrı Hamâmı (Aydın Hamâmı), Kaya Paşa Hamamı, Kumacık Hamâmı, Mustafa Bey Hamâmı, Sinan Hamâmı, Sünbül Hamâmı, Şadî Paşa Hamâmı (Sultân Mes'ûd Hamâmı), Yukarı Hamâm.

Kilise adları

Amasya Tarihi'nde sekiz kilise adı geçmektedir. Bunların hiçbirisi bugün ayakta değildir:

Agritus, Andronik, Kertus, Komnus, Mağdinus, Rûm Kilisesi, Vasilus, Vengiyus.

Konak adları

Amasya Tarihi'nde dokuz konak adı geçmektedir:

Behrâm Şâh Mülkü, Dânişmendli Mülkü, Emîr Seyfuddin Sungur Mülkü, Eser-i Cedîd Konağı, Fetih Gâzi Mülkü, Gıyâseddin Şâh Mülkü, Gûdül Mülkü, Subaşı Mûsâ Mülkü, Sungur Mülkü.

Çarşı adları

Amasya Tarihi'nde beş çarşı adı geçmektedir:

Aşağı Pazar, Bakkâllar İçi, Bedestân, İbâdullâh Çarşısı (Ubeydullâh), Kağrı Pazarı.

İmâret adları

Amasya Tarihi'nde beş imâret adı geçmektedir:

Bâyezîd Paşa İmâreti, Hâtuniye İmâreti, Mehmed Paşa İmâreti, Sultân Bâyezîd İmâreti, Yörgüç Paşa İmâreti.

Ziyâfethâne adları

Amasya Tarihi'nde on bir ziyâfethâne adı geçmektedir:

Ahî Darbhâne Ziyâfethânesi, Ahî Sa'deddîn Ziyâfethânesi, Ehlî Hâtun Ziyâfethânesi, Hacı Mahmûd Çelebi Ziyâfethânesi, Hızır Paşa Ziyâfethânesi, Hoca Sultân Ziyâfethânesi, Pervâne Bey Ziyâfethânesi, Şeyh Cûî Ziyâfethânesi, Şeyh Hüsâmeddîn Kubâvî Ziyâfethânesi, Ya'kûb Paşa Ziyâfethânesi, Yâkût Paşa Ziyâfethânesi.

Diğer Yer Adları

Amasya Tarihi'nde herhangi bir sınıflandırmaya girmeyen on dört yer adı geçmektedir:

Amasya İttihâd-ı Terakkî Kulübü, Belediye Dâ'iresi, Belediye Eczâhânesi, Bîmârhâne, Cilanbolu (su kuyusu), Çilehâne, Dârü's-Şifâ (Pervâne Bey'in), Evrâk Mahzeni, Gümüşlüzâde Köşkü, İsâ Efendi Zâviyesi, Mevlevîhâne, Polis Dâ'iresi, Sâathâne, Sultân Bâyezîd Tâbhâne Sırası, Telgrafhâne, Tımarhâne, Ya'kûb Paşa Dâ'iresi, Yakût Paşa Zâviyesi.

Sonuç

Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn'in Amasya Tarihi adlı eseri; Osmanlı'nın son dönemlerinde yazılmış, Amasya şehri ile ilgili çok önemli bilgiler veren, şehir tarihçiliği bakımından kıymetli bir eserdir. Amasya'yı en iyi anlatan eserin Amasya Tarihi olduğu söylenebilir. Eserin zengin içeriğinde Amasya şehrine ait yer adları, dikkat çekici sayıda ve özelliktedir. Söz konusu bu yer adlarının o zamanki toplum yapısını kavramada çok mühim bir işlevi vardır.

Amasya tarihinde yer, konum, mevki, mahal, yapı bildiren birçok yer adı tespit edilmiştir. Bu adlar, yörenin o dönemdeki idari, sosyal ve dini yapısına ilişkin değerli bilgileri sunmaktadır. Bu bilgiler ışığında Amasya'nın 19. yüzyılda çok çeşitli dini grupların bir arada yaşadığı zengin bir toplumsal yapıya sahip olduğu görülmektedir.

Amasya şehri ile ilgili, Amasya Tarihi'nde geçen yer adlarının adlandırılmasında en etkili unsurların kişi isimleri, dini öğeler ve doğal çevre özellikleri olduğu görülmektedir. Bu özelliklerin adlandırmada etkili olmasında, şehrin yönetim sisteminin ve toplumsal yapının güçlü olmasının etkisi vardır. Uzun yıllar Osmanlı şehzadelerinin ilk yönetim deneyimlerini kazandığı bu şehirde devletin yönetim kadroları yer adlarında çok fazla yer almaktadır. Ahî Kamededdîn, Ahî Sâbikeddîn, Ahî Sa'deddîn, Bâyezîd Paşa, Çeribaşı, Darbhane, Dârü's-Selâm, Eski Kethüdâ, Fetih Hân, Hızır Paşa, Mehmet Paşa, Subaşı gibi mahalle adları; Şefik Paşa Bahçesi mesire alanı; Kaya Paşa Suyu denilen pınar adı; Acem Ali Ağa Çeşmesi, Hasan Paşa Çeşmesi, Peçelizâde Hasan Paşa Çeşmesi, Sefer Ağa Çeşmesi gibi çeşme adları; Abdullah Paşa Câmî-i şerifi, Atîk Ali Paşa Câmîi, Ayas Ağa Câmî-i şerifi, Kilârî Süleyman Ağa Câmîi, Mehmed Paşa Câmî-i şerifi, Sa'dî Çelebi Câmî-i Şerifi, Sultân Bâyezîd Hân-ı Sâni Câmî-i Şerifi, Sultân Mustafa Câmîi, Tâceddîn Paşa Câmîi, Yörgüç Paşa Câmîi gibi câmîi adları; Kadem Paşa Türbesi, Kemâl Paşa Türbesi, Mehmed Paşa Türbesi, Sultân Mes'ûd-ı Selçûkî Türbesi gibi türbe adları; Hızır Paşa Tekkesi, Mehmed Paşa Tekkesi, Şehir Kethüdâsıoğlu Tekkesi gibi tekke adları; Abdullah Paşa Medresesi, Bekir Paşa Medresesi, Büyük Ağa Medresesi, Firûz Ağa Medresesi, Kadı Medresesi, Küçük Ağa Medresesi (Ayâs Ağa Medresesi, Medrese-i Ayâsiye), Tayyâr Paşa Medresesi (Meydân Köprü Medresesi) gibi medrese adları buna örnektir. Bu yer adlarının birçoğu günümüzde de kullanılmaktadır.

Dini unsurlar Amasya Tarihi'nde geçen yer adlarının birçoğunun kaynağını oluşturmaktadır. Amasya'da geçmişten günümüze kadar uzanan dini eğitim geleneği yer adlarına da yansımıştır. Kara Abdal Sultan nahiye adı; Ömer Hâfız, Şeyh Cû'î, Şeyh Savcı, Şeyhli gibi köy adları; Hacı Ahmed, Hacı Ali Pınarı, Hacı Ali, Hacı Hamza Bey, Hacı İlyas, Hacı Pîr, Hacı Receb, Hacı Yahyâ, Hoca Süleyman, Molla Hasan, Namâzgâh, Sofiler, Sofizâde, Şeyh Kırık, Şeyh, Üçler gibi mahalle adları; Kırklar Dağı; Hacılar Meydânı, Hoca Sultan, Memi Dede, Şîrvânî gibi mevki adları; Pîr İlyâs Mezârlığı; Abdâl Sultân Tekkesi, Bâlî Baba, Çevikçi Baba, Has Baba, Kılıç Dede Tekkesi Hoca Sultân Tekkesi, Seyyid Zeynülâbidîn Rufâ'î Tekkesi, Şeyh Abdul Tekkesi, Şeyh Abdullah Efendi Tekkesi, Şeyh Cû'î Tekkesi, Şeyh Kırık Tekkesi (Çıkık tekkesi galat), Şeyhoğlu Tekkesi, Tekirdağlı Baba, Üçler Tekkesi gibi tekke adları; Abdurrahmân Baba Türbesi, Alagöz Baba Türbesi, Anbarlı Evliyâ Türbesi (Baba İshak Kefersûdî), Eğerli Evliyâ Türbesi, Halkalı Dede Türbesi, Mansûr Baba Türbesi, Memi Dede Türbesi, Mevlevîhâne Türbesi, Mustafa Dede Türbesi, Nasûh Baba Türbesi, Pîr Abdurrahmân Çelebi Türbesi (Aşağı Pîr Türbesi, Aşağı Pirlar), Pîr İlyâs Türbesi, Pîr Mehmed Çelebi Türbesi, Pîr Sinan Türbesi, Şîrvânî Türbesi, Ya'kûb-ı Halvetî Türbesi, Yediler Türbesi gibi türbe adları buna örnek olarak gösterilebilir. Dini unsurların yer aldığı bu yer adlarının çoğu günümüzde de kullanılmaktadır.

Sonuç olarak Amasya tarihinin toponomik açıdan zengin bir kaynak olduğu, Amasya'nın tarihini, kültürünü genel anlamda da yer adı verme temayülünü gösteren bir eser olduğu görülmektedir. Bu çalışma; ad bilimi ve toponomiye, Amasya'nın tarihi coğrafyasına katkı sağlamayı, Amasya Tarihi ile ilgili yapılacak başka çalışmalara da örnek olmayı hedeflemektedir.

Kaynaklar

- Akar, A. (2012). Yer adları bilimi bakımından Evliyâ Çelebi seyahatnâmesi. Y. Akçay (Ed.), *Doğumunun 400. yılında uluslararası Evliya Çelebi sempozyumu* içinde (ss. 15-31). İstanbul: Gelişim Üniversitesi Yayınları.
- İbret, B. Ü. ve Topal, E. (2020). Yer adları açısından bir inceleme: Tosya'da (Kastamonu) yer adları. *Folklor/Edebiyat*, 26(101), 41-54.
- Keçeci Kurt, S., Özel, R. O. ve Hakverdioğlu, M. (2022). *Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn Yasar Amasya tarihi. (I-IV)*. Samsun: Uğur Ofset.
- Kurt, S. (2020) *Tarih-i Osmânî encümeni/Türk tarih encümeni mecmuasının Osmanlı tarih yazıcılığındaki yeri*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kuşdemir, A. (2018). *Yerköy yer adları*, Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Sakaoğlu, S. (2001). *Türk ad bilimi I*, Ankara: TDK.
- Sancaoğlu, F. (1994). Üç Amasya tarihçisi ve eserleri, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, 14, 37-50.
- Şahin, İ. (2013). Türkiye yeradbiliminde terim ve tür sınıflandırması sorunları, *Avrasya Terim Dergisi*, 1 (1), 46-58.
- Şahin, İ. (2015). *Adbilim*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Türkçe Sözlük (2011). Ankara: TDK
- Vardar, B. (1980). *Dilbilim ve dilbilgisi terimleri sözlüğü*, Ankara: TDK

Extended Abstract

This study examines the place names related to the city of Amasya mentioned in Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn's work titled *History of Amasya* and evaluates these names from an onomastic perspective. Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn was born in Amasya in 1286 AH (1869 AD). He was given the name Hüseyin by his father el-Hâc Mehmed Ağa and the nickname Hüsameddîn by his mother Zâhide Hâtûn. The author's father came from a family famous for being called Abdî oğlu (sons of Abdî) and was known for his wealth and richness in Amasya. Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn went to Balcı School at the age of ten and memorized the Quran. The following year, he entered Mekteb-i Rüşdiye and took various basic courses for four years. He read various poems, divans and dictionaries at Mekteb-i Rüşdiye. The biographies of important figures he read deeply affected him and inspired him to gather only the important scholars of Amasya at that time and write their biographies. In 1305 H. (1887-1888 AD), he started to visit famous scholars and try to research their biographies and was appreciated by the scholars of the period for this work. This situation increased his determination to work even more, and he started to write about the history of Amasya and its scholars who lived before. In his work, he says that Hüseyin Bey undertook such duties as council member, castle chamberlain, governor of Moramol Mansion, castle warden, Amasya regiment governor, Amasya deputy. The works he carried out while he was a member of the Ottoman History Council bear the traces of his historian identity and understanding. The author passed away in Istanbul on February 10, 1939. He was buried in Feriköy Cemetery.

The lack of a specific history of other important cities other than Istanbul, Edirne, Bursa, and the lack of a history book that covers every aspect of a city like Amasya, which is frequently mentioned in history pages and is considered a famous town in the Ottoman Empire with the important figures it has raised, is the reason for the authorship of *Amasya History*. The work was written by examining old works, magazines, history books, court records, foundation records, land and fief records from the Ottoman Empire Period, and inscriptions in libraries in Istanbul, Amasya, Bursa, Hijaz, Syria, and other Ottoman cities over a period of 25 years. The Latin alphabetized edition of Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn Yasar's "*Amasya History*" was published by Amasya Municipality and Amasya University. The volumes of the work, which had a long preparation process, were transferred to the current alphabet by expert academicians in the field and submitted to the editorial board. The work, consisting of 12 volumes, was published after the meticulous work of the editorial board that lasted approximately one year. The first four volumes and the rest of the work are printed, and the 6th-12th volumes have the author's calligraphy. The 5th volume is lost.

The aim of this study is to examine the place names related to the city of Amasya in the work titled *Amasya History* by Abdîzâde Hüseyin Hüsameddîn, who lived between 1869-1939, and to shed light on the historical geography, cultural and social structure of Amasya, thus revealing the elements that are effective in naming. In the *History of Amasya*, 775 place names indicating the place, location, position, locality and structure related to the city of Amasya have been identified. Almost all of these place names consist of elements belonging to natural, human and economic geography. The work includes place names belonging to physical geography such as mountains, hills, rocks, caves, straits, plains, rivers, springs, streams, as well as place names belonging to human and economic geography such as castles, villages, neighborhoods, squares, bazaars, mosques, tombs, lodges, baths, bridges, vineyards, soup kitchens, and cemeteries. These names are subject to a certain toponymic classification in our article. Place names are first divided into main headings such as Settlement Names, Elevation and Rock Names, Locus Names, Road and Bridge Names, Water Names, Agricultural Area Names, and Urban Names. In addition, place names that do not fall into any classification are shown under the heading Other Place Names. Settlement Names are examined under 9 headings as Province names, Sanjak names, District names, Sub-district names, Town names, Village names, Neighborhood names, Street names, and Temporary settlement names. Elevation and Rock names; It has been examined under 6 headings as Mountain Names, Hill names, Rock names, Cave names, Strait names, Plain names. Locus Names; It has been examined under 2 headings as Location names and Picnic names. Road and Bridge Names; It has been examined under 2 headings as Road names and Bridge names. Water Names; It has been examined under 5 headings as River names,

Spring (Source) names, Stream names, Fountain names, Hot spring names. Agricultural Area Names have been examined only under the heading of Vineyard names. The largest section of the article, City Names, has been examined under 18 headings as Square names, Cemetery names, Castle names, Fortification wall names, Mosque names, Tekke names, Tomb names, Madrasah names, School names, Dârü'l-kurra names, Dârü'l-hadîs names, Palace names, Bath names, Church names, Mansion names, Bazaar names, Soup kitchen names, Banquet hall names. 651 of these place names are neighborhood, village, dervish lodge, shrine, mosque, madrasah names that belong to human and economic geography. 124 of the place names are place names that belong to physical geography such as plateau, mountain, hill, rock, location, road, river, stream, vineyard. 84% of these place names consist of elements related to human and economic geography, and 16% consist of elements related to physical geography.

These names provide very important information about the administrative, social and religious structure of the region at that time. It is seen that Amasya had a rich social structure in the 19th century where many different religious groups lived together. It is seen that the most effective elements in naming the place names mentioned in the History of Amasya regarding the city of Amasya are personal names, religious elements and natural environmental features. The fact that the city's administrative system and social structure are strong has an effect on the effectiveness of these features in naming. Religious elements constitute the source of many of the place names mentioned in Amasya History. The religious education tradition in Amasya, which has been going on from the past to the present, is also reflected in place names. Neighborhood names such as Molla Hasan, Namazgah, Sofiler, Sofizâde, Şeyh Kırık, Şeyh, Üçler; location names such as Memi Dede, Şirvânlı; Kırklar Dağı; Pir İlyas Cemetery; lodge names such as Abdâl Sultan Tekke, Bali Baba; tomb names such as Halkalı Dede Tomb, Mansur Baba Tomb, Memi Dede Tomb, Mevlevihane Tomb are examples of this. Most of these place names that contain religious elements are still used today. According to the findings obtained in the study, it is seen that some of the place names we identified in Amasya History are not used today, some have changed, and some are used as they are. In addition, it has been observed that personal names, religious elements and physical elements are effective in naming places in the work in question. It can be said that Amasya History, which sheds light on the historical and cultural geography of the city of Amasya, is a rich work in terms of toponymy and toponymy, and aims to contribute to the historical geography of Amasya and to be an example for other studies to be conducted on the History of Amasya.